

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Univers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prave
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

1. Quibus de causis res Ecclesiae alienari queant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

IOANNIS AZORII LOR- CITANI E SOCIE-

TATE IESV,

INSTITUTIONVM MORALIVM Pars secunda:

LIBER NONVS.

Derebus Ecclesie quæ alienari vel non
alienari queant.

CAPVT I.

Quibus de causis res Ecclesie alienari
queant.

DE hac te agitur io. 9. 11. & 17. quæst. 3. cap. ad constitutum. §. occasiones. vsque ad §. sed notandum. & 16. q. 6. & 12. quæst. 2. & lib. 3. Decretalium titulu. 13. est de rebus Ecclesie alienari. vel non alienandis.

Primo queritur, Quo iure sit alienatio rerum Ecclesiasticarum prohibita? Respondeo, tum Canonicum, tum Civile ius venisse res Ecclesiarum alienari, ut constat ex causa 12. quæst. 2. per aliquot capitula. c. Nulli. cap. Si quis presbyterorum, cap. possessiones, cap. Ad audientiam. de rebus Ecclesie alienandis, vel non alienandis, & Authentice. De non alienandis aut permutatis. rebus Ecclesie. Authen. de Ecclesiarum immobil. alienandis. Authen. de Alienat. & Emphyteu. §. ea vero. Sed leges, & iura Civilia vim, & locum duntaxat habent, quatenus iure Canonico confirmantur.

Secundo queritur, Quid in hac parte alienationis nomine Canones, leges, & iura significant? Glossa in cap. Nulli. de rebus Ecclesie alienandis. 12. quæst. 2. capit. 1. docet alienationis nomen latissime in hac materia sumi: quamuis alioqui strictius & pressius sumitur & accipitur in l. 1. C. De fundo dotali, vbi dicitur. Est alienatio, omnis actus, per quem rei dominium transfertur, vbi Glossa, conuertendam esse propositionem, ait, hunc in modum: omnis actus per quem rei dominium transfertur, est alienatio. & in l. 1. C. de Iure Emphyteutico: In emphyteuticum, inquit, neque conductionis, neque alienationis est titulus adiciendum, sed hoc ius tertium esse constitutum. vbi Glossa, notauit, alienationis nomine Emphyteusum non contineri, quia res in Emphyteusum data potest certis ex causis reuocari, ut habetur in l. 2. C. eod. tit. Item, quia dominium rei emphyteuticæ penes dominum remanet: cum tamen in alienatione rei dominium ad alterum transeat & l. Alienationes ff. de ver. & verb. signific. dicitur: in alienatione vsucapionem contineri, quamuis ibi Glossa dicit: Non omnis res, quæ vsucapi potest, alienari potest: nam res litigiosa vsucapi potest, non tamen alienari.

Alienationis igitur nomen in presenti instituto fusiuse accipitur, nam c. Nulli. de reb. Eccl. non alien. sic est: Alienationis autem verbum continet conditionem, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuticum perpetuum contractum. Aliqui codices legunt conductionem, alij conditionem: ita ut res Ecclesie donari nequeat sub conditione: vt puta, dono tibi hosce libros, si nauis ex Asia venerit. Nam sic etiam late sumitur in l. Sancimus. C. de rebus non alienandis. vbi statuitur. Statuimus. siue lex alienationem inhi- buerit, siue testator hoc fecerit, siue pactio contrahentium hoc admisserit, non solum domini alienationem, vel mancipiorum manumissionem esse prohibendam, sed vsusfructus donationem,

vel hypothecam, vel pignoris nexum penitus prohiberi: similimodo, ut seruitus minime imponi, neque emphyteusis contrahatur, nisi in hic tantummodo casibus, in quibus. Constitutionum auctoritas, vel testatoris voluntas, vel pactio tenor qui alienationem interdixit, aliquid tale permiserit. Ita lex. Nota illud: siue lex alienationem inhi- buerit, siue testator, siue pactio contrahentium: quoniam his tribus modis solet rei alienatio interdici: ut lex Iulia. v. g. prohibet fundum dotalem alienari. Item res minorum alienari nequeunt. l. 1. ff. de rebus eorum, qui sub tutela sunt. Res item Ecclesiarum, l. subimus. C. de Sacrosancti. Eccl. Aliquando testator verat aliquid alienari extra familiam. l. Cum pater. §. Liberis. ff. de Legat. 2. Aliquando pactio contrahentium, ut si domum meam tibi vendidero, eo pacto ne eam alienes.

Voluerunt igitur leges, & Canones hac in parte Alienationis nomen latissime iungere, ita ut in rebus Ecclesiarum nec possit vsusfructus constitui, nec seruitus imponi, nec res Ecclesie pignori dari, speciali hypothecæ subijci, in Emphyteusum coaccedi: & tamen vsusfructus, & seruitus in re aliena existunt: & pignus, res est debitoris: & rei emphyteuticæ proprietates, & dominium penes dominum relictæ. Vnde Baldus, in l. vlt. C. de reb. alienis non alienandis. Prohibita, inquit, alienatione, simpliciter videtur prohibitus omnis actus, per quem alteri queritur aliquid in re. Vnde comprehendit etiam contractum, per quem dominium utile transfertur.

Tertio queritur, Quot, & quibus causis res Ecclesiarum alienari queant? Respondeo cum Glossa. 12. quæst. 11. in princ. verb. Nunc queritur, quatuor de causis concedi, ut alienari queant. Primo, causa necessitatis: ut si Ecclesia ex re alieno grauetur, & aliunde soluendo non sit, ita ut ex fructibus soluere non possit. c. Hoc ius. 10. quæst. 11. Secundo, causa pietatis, videlicet ad captiuos redimendos, ad pauperes alendos: Vnde in c. Aurum. 12. quæst. 11. ex Ambrosio illud refertur: Aurum Ecclesia habet, non ut seruet, sed ut erogat, & subueniat in necessitatibus. Et ibidem: Ornatus sacrorum, redemptio captiuorum est. postea & hac subiungitur: In his tribus generibus. (videlicet, pauperibus sustentandis, captiuis redimendis, humanis fidelium reliquijs, & corporibus) vsa Ecclesia etiam mutata, infringere, conflare, vendere licet. Idem colligitur ex c. Sanctorum, cap. sicut. eadem causa, & quæst. 3. Causa utilitatis, ut res melior habeatur. Vnde in cap. Sine exco. 12. quæst. 11. constituit Pontifex: Sine exceptione decernimus, ne quis Episcopus de reb. Ecclesie sua quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquid bonum faciat, ut meliora perficiat: In c. Terrulas, & c. Fugitiui, eadem causa & quæst. 1. præcipitur, ut serui fugitiui, qui etiam si reuocati fuerint, teneri non possunt ab Episcopis, si voluerint, distrahantur. Quarta causa est incommoditatis, ut si res sit magis incommoda Ecclesie, quam comoda, vel utilis. In eod. cap. Terrulas aut vineas exiguas, & Ecclesia minus vtilis, aut longo positas paruas Episcopus sine consensu fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. Sed nunquid alijs causis præter commemoratas, pollunt res Ecclesie alienari? Respondeo, causas cæteras ad hæc quatuor causarum genera reuocari. Vt si Ecclesie res aliqua alienetur ad censum redimendum, vel ad onus & seruitutem extinguendam, quando vtilius Ecclesia à censu & seruitute liberaretur.

Quarto queritur, Quamnam Iuris formula solemnisi in rebus Ecclesie alienandis tenenda sit? Turrecremata vult seruandam esse eam formulam, quæ præscribitur in Authentice. Hoc ius, de sacrosan. Eccl. quoniam licet ea sit formula ab Iure civili tradita, est tamen Iuri Canonico inserta 10. quæst. 11. cap. Hoc ius. Constans tamen est Canonici iuris interpretum sententia, quæ ex Innocent. Glossa & Abbate colligitur, eam formulam non esse seruandam: cum non sit Iure Canonico constitutum vti ea seruetur, licet à Gratiano in suum decretum fuerit translata: neque enim is Canonico ius condere potuit. Vnde Felix. in c. 2. de Rescriptis. probat leges à Gratiano insertas in lib. Decretorum. minime approbati, ut tanquam Iura Canonica seruentur,

nisi per Auctorem ipsius Canonis comprobentur. Verba Felini ita se habent: *Prædicta Auth. Hoc ius licet inferatur à Gratiano in suo decreto, non tamen inferitur alicui Canonis per Auctorem eius, & ita non servatur ut ius Canonicum.* Hæc ille. Goffredus tradit, seuandum esse formulam: Alij vero, factis esse, si seruetur confuetudo illius Ecclesiæ, cuius de rebus alienand. agitur. Nobis vero magis placet, & probatur Hostiensis, Ioan. Andr. Panor. & aliorum sententia: id esse seruandum, quod traditur in c. *Sine exceptione*, 12. q. 11. sc. vt prius præcedat tractatus: hoc est, vt prius consuleretur, siue tractetur, expediat nec ne alienatio. Secundo, vt interueniat consensus Collegij. Tertio, auctoritas superioris. Quarto, vt sit in ipsius Ecclesiæ utilitatem. Quinto, vt accedat subscriptio Clericorum. Nominem superioris intelligitur Episcopus, vel Archiepiscopus, siquidem ea res sit Ecclesiæ Cathedralis vel Metropolitanæ. Si vero sit Ecclesiæ collegialis, vel conuentualis, vel parochialis, sufficit consensus Abbatis, Prioris, vel Rectoris qui id potest, quando tales præfecti sunt ab Episcopo potestate & iurisdictione exempti. Vnde in Ecclesijs ab Episc. exemptis factis est consensus illius superioris, cui proxime pleno iure Ecclesia subijcitur: vt est Abbas in Monasterijs & Ecclesijs sibi subiectis: vt sunt etiam Pæpositi provinciales in Ordinibus Mendicantium, quod atinet ad Collegia, conuentus & Ecclesias. Ita Cardinalis in cap. *Statutum de Transact.* Sufficit itidem, vt vnus tantum præcedat tractatus. Nominem vero Collegij intelliguntur Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegialis, vel Clerici, si communiter in Ecclesia viuunt, hoc est, si Collegium faciant, cui vnus præsit. Præterea, *teste Panor. in c. 1. De his qua sunt à Pralato*, subscriptio Clericorum necessaria non est, nisi in casibus ipso iure expressis, quoniam sufficit consensus in quocumque contractu, nec scriptura requiritur, nisi vbi Lex vel Canon deposcit leg. *pañ. C. de Pæñ. Vnde Aretinus ait in cap. Sine exceptione 12. q. 11. In alienatione rei Ecclesiastica subscriptio necessaria non est, nisi in tribus casibus, venditione, permutacione & donacione.* Dubium est, de consensu Canoniorum vel Clericorum, an sit necessarius omnino: *Ex c. Hoc ius. & cap. Si quis Episcopus. c. Alienationes. c. Abbatibus. c. Sine except. 12. q. 11.* necessarius est: Sed pro varietate Ecclesiarum variaz sunt consuetudines introductæ. At cum res est parua, & necessitas veget, potest episc. sua auctoritate alienare, *c. Terrulus. 12. q. 11.*

Quinto quaeritur, Quæ sint bona Ecclesiarum, quæ alienari nequeant, nisi ex causis iure permillis, & seruata ipsius iuris formula? Communis est omnium sententia in cap. *Nulli de rebus Eccles. alienand.* bona esse immobilia: item alienari non possunt, quæ seruari commode queunt, & seruata fructum ferunt. *vt colligitur ex l. Lex. & l. Tutoris. 2. C. de Administ. tut. & cap. Tua de his qua sunt à Pralatis.* At quæ sunt illa, quæ seruari possunt? *Ait Glo. in l. 1. C. Si aduersus vsurus. ea esse, quæ triennio non pereunt, & adhuc seruata fructus edunt.* Quare, quæ vsu consumuntur, talia non sunt, vt mel, frumentum, vinum & oleum, & ceteri similes fructus. De pecunia dubitant: quidem, An de numero sit earum rerum quæ seruari possunt. *Panor. in c. Nulli.* negat esse, quia retenta & seruata, fructum non parit. *c. Emens. dist. 88. & gl. in l. Cum plures. ff. de Administ. tut.* hoc tamen locum non habet in Ecclesiæ pecunia, quæ ad bona immobilia emenda destinata est: hæc enim pro re immobili habetur, ac proinde nequit alienari. Atq; hinc est, vt quidam merito dicant, quando statuto aliquo cauetur, vt mulier lucretur dimidiam partem bonorum viri sine liberis decedentis, lucrifaciat sibi dimidiam partem pecuniæ iam ante destinatæ ad res immobiles emendas, quoniam talis pecunia inter immobilia bona computatur. *Bald. vero in l. Celsus. §. vlt. ff. de leg. 2.* negat, talem etiam pecuniam in bonis immobilibus habendam, atq; hoc probat *ex l. in fundo. §. si fructus. ff. de iure dot.* quod quidem ego verius existimo, quoniam de re pœnali & odiosa tractatur, & quoties statuta aliquid contra ius commune decernitur: quoties vero de re quæ ad fauorem, gratiam, & pie-

tatem pertinet, tunc talis pecunia inter immobilia bona computari potest. Huiusmodi est vltima testatoris voluntas, & fauor ecclesiæ. Pecunia vero ecclesiæ ad rem immobilem emendam destinata tunc est, cum superioris auctoritate, & Clericorum consensu ad id retinetur, & seruatur: vt si superior Collegij adhibito Clericorum consensu hanc autillam pecuniariam summam referuari decreuerit, vt ex ea res immobiles emanent.

Sexto quaeritur, An Iura, actiones, & nomina debitorum immobilia bona censentur? *Ait Panormit. in c. nullo. c. nulli.* proprie nec esse mobilia, nec immobilia bona: quia talium bonorum appellatio locum habet in his, quæ certo loco continentur: nam mobile dicitur, quod potest loco moueri: & Immobile, quod corpus cum sit, certo loco contentum, inde moueri non potest. *l. Monentium. ff. de verbor. & rer. signif.* Actiones vero & Iura, cum sint incorporalia, loco minime continentur. Vnde Iurifconsultus, actiones & nomina debitorum tanquam terram speciem ponit, *in l. A diuo Pio §. In venditione. ff. de senten. & re iudic.* Quare in testamentis, appellatione bonorum mobilium, vel immobilium, nomina debitorum non veniunt, eo quod in testamentis verba sunt proprie accipiendal. *Qui heredi. ff. de cond. & demonstrat.* Et propterea consilium dedit Oldrad. & se quoque dedit Panormit. testatur, in testamento quo quidam Princeps bona sua mobilia in pios vsus distribuenda reliquerat, eorum bonorum vocabulo non contineri pœnas, Principi quidem debitas, sed nondum exactas & solutas.

Aliquando tamen necesse est (*subijcto Panormitan.*) vt actiones ad bona mobilia & immobilia reuocentur, quia vltima voluntas testatoris voluit comprehendere totum patrimonium, licet fecerit mentionem duntaxat de mobilibus & immobilibus bonis: tunc enim locum habet opinio Glossæ, Actiones ad res mobiles, inter mobilia bona haberi: actiones vero ad res immobiles, inter immobilia. Eadem ratio est de seruitutibus, & quocumq; alio iure incorporali, qualis est annuus census perpetuus. Vnde in *Clem. Exini. de verb. signif. & cumq; annui.* habetur: Census & redditus annui, inter bona immobilia computantur.

Ex quo perspicitur, An superior possit absq; iuris formula, & causis iure permillis remittere, vel vendere, vel permutare actionem, quam ad rem aliquam habet Ecclesia.

Septimo quaeritur, An bona mobilia Ecclesiæ, si pretiosa sint, alienari possint sine formula solenni iuris, & extra causas iure permillas? Respondeo non posse, *vt rite probat Panor. in c. Tua. de his qua sunt à Pralatis:* quia hoc colligitur *ex l. Lex quatuordecim. C. de Administ. tutorum, & ex Glossa in cap. Episcopus qui mancipium, 12. quasi. 11.* computatur enim inter immobilia bona. Quo fit, vt quemadmodum immobilia bona alienari nequeunt, nisi ex causis iure concessis, & seruata ipsius iuris formula: sic etiam pretiosa bona, quamuis mobilia alienari non possint: cuiusmodi sunt aurum, argentum, gemmæ, vestes, vasa, & alia similia pretiosa.

Octauo quaeritur, An alienatio rei Ecclesiasticæ sine formula iuris, & extra causas ipso iure concessas valeat? Duo in dubium vocantur: Primum est, An in iudicio valeat? de quo sunt duæ sententiæ: nam plerique arbitrantur, eam esse irritam, & inanem in iudicio, nam formula iuris dat esse rei. *vt colligitur ex c. Tua. de his, qua sunt à Pralatis.* Item extra causas iure permillas, nullius esse momenti alienationem, planum est *ex cap. Nulli de Rebus Eccles. alienand.* nam alienatio rei iure prohibita, nisi in casu permisso, in iudicio non subsistit. *Non dubium. C. de legib. & cap. Ea qua. de Regul. Iuris in 6.* Alij volunt, ratam esse, etiam in iudicio, alienationem rei Ecclesiasticæ, prætermissa formula iuris, in casibus tamen iure permillis. *Sic Glossa. Sine exceptione. & in summa, 2. quasi. vi. & Archidiaconi ibidem,* dicens, alienationem quidem valere: sed si Ecclesiæ nocuerit, rescindendam, & in suum ius restituendam Ecclesiam. Prior opinio est magis recepta.

Secundum est, An in foro conscientiz sit rata & firma

hæc

hæc alienatio? Quidam negant. Sed communis habet sententia, eam valere, si reuera omni fraude & dolo vacauerit, hoc est, si in casu iure permisso, & auctoritate superioris, & eorum, quorum interest, consensu res alienetur, quamuis prætermissa formula iuris. Sic Butrius in *ca. Plerique, de Immuni. Ecclesia.* & Panormitanus *ibidem, & in cap. Requisit.* de *in integrum restitut.* vbi generatim docet, omnem contractum in foro conscientiarum ratum esse & firmum, si in eo fuerit seruatum, quod ius naturale præscribit: hoc est, si consensus eorum, qui contrahere possunt, accesserit, & res alioqui alienari queat, quamuis non fuerit formula iuris seruata: Et pro hac sententia citat idem Panormitanus Innocentium in *ca. Quapropter, de elect.* dicentem: *Si electio iure naturali valet, qualis est ea, in qua adest consensus eorum, qui habent ius eligendi, & eligitur is, qui est alioqui aptus & idoneus, in foro conscientiarum est rata & firma, quamuis in iudicio sit irrita, eo quod in ea desideratur scripti iuris formula.* Nam ius, inquit Innocentius, scriptum solemnes formulas eligendi & contrahendi constituit, vt omnem dolum & fraudem submoueat: ac propterea electus sine dolo & fraude sese in foro conscientiarum beneficio, dignitate, officio abdicare non cogitur. Hinc etiam perspicitur, quid sit de eo iudicandum, ad quem res Ecclesiastica prædicto modo alienata peruenit, debeat illam in foro conscientiarum restituere. Nam si reuera per alienationem sine dolo & fraude factam eam acquisierit, retinere potest tuta conscientia, tamen si in alienatione fuerit scripti iuris formula prætermissa.

Nono quaeritur, An si superior qui iuravit se bona Ecclesie non alienaturum in consulto Romano Pontifice, rem aliquam Ecclesie alienet seruata quidem Iuris formula, & in casu ipso iure permisso, sed Papa in consulto, valeat talis alienatio? Duo hic quaeruntur. Primo, An talis superior licite rem Ecclesie alienet. Secundo, An si alienauerit, alienatio subsistat. Quod ad primum attinet, non est ignorandum, vsu Curie Romanæ esse receptum, vt Præsules Papæ auctoritate creati, confirmati, consecrati, iurent se iuramentum Ecclesiarum bona non alienaturum eo minime consulto: vt ait Glossa *c. ult. de Ecclesijs edificand.* & *ca. Vt super, de rebus Eccles. alienand.* Imo etiam si dicti Præsules id iurasse minime probentur, iurasse nihilominus putantur, teste Nauarrus in *Commentario de alienation. rerum Ecclesiasticarum. m. 12.* Nam quæ fieri solent & debent, facta esse creduntur. *l. ult. de Fideiusso.* quod etiam locum habet in ijs, qui à Papa consecrationem non accipiunt: factus est si ab eo instituantur, aut confirmantur, vt dicam inferius.

Hoc posito primum, quod quaerebatur, est, An tale Præsulum iusiurandum, intelligatur solum de rebus Ecclesie non alienandis extra casus licitos, & sine formula Iuris, An vero etiam in causis alias licitis, & seruata quoque Iuris formula? Duæ sunt opiniones: Vna est assensentium solum intelligi de non alienandis rebus extra casus prædictos, & præter formulam Iuris id probat *ex libro primo, titulo. 6. de Feudis*, ex quo patet, Præsulum Ecclesie, qui iuravit non se in feudum denuo daturum res Ecclesie in feudo Romano Pontifice, posse nihilominus rem prius feudo datam, & ad ipsam Ecclesiam deuolutam denuo dare. Deinde in *cap. ult. de Eccles. edificand.* habetur, posse Præsulem iureiurando nihil impediendo de rebus Ecclesie non alienandis, nouam Ecclesiam extruere, quæ iure alioqui est ædificanda ob populi frequentiam in noua Ecclesia indigentis: licet ob ipsam Ecclesiam ipsi commissis destitui, & detrimentum pati videretur. Et in *cap. Vt super, de rebus Eccles. alienand.* posse Præsulem commutare suæ Ecclesie possessiones minus viles pro vtilioribus Canoniorum consilio & assensu. Et Glossa in verbo *Assensu, ibidem recepta à Calderino in consil. 7. eodem titulo.* & à *Federico Senensi consil. 210.* sentire videtur, eum qui iuravit non se alienaturum res Ecclesie, posse nihilominus res inutiles alienare.

Alter sententia est affirmantium, talem esse periculum

Præsulem res suæ Ecclesie alienantem, etiam in causis quas Iura concedunt, & seruata Iuris formula, sine Pontificio tamen consensu. Atque ita ratiocinantur: Primum quia tale iusiurandum aliquid operatur: nam si tantum ad licitas alienationes traheretur, nihil operaretur, siquidem, nullo etiam interueniente iureiurando, prohiberetur alienare.

Deinde iusiurandum, quo Antistes siue Præfectus Ecclesie promittit, se simpliciter non alienaturum Papa in consulto, licitum est, ergo id seruare debet. Nam omnem iusiurandum, quod licite seruari potest, est implendum, *cap. Si vero, de iureiurando.* & *cap. Quamuis, de pactis in 6.* præterea multa, quæ vtiliter ac licite fieri possent, prohiberentur tamen, vt res cautius fiat. *cap. aduersus, de immunitat. Ecclesia.* non secus ac Clerici licite aliquid in commune conferre etiam ad necessitates Laicorum subleuandas, quod tamen citra Pontificum assensum non licite facerent; ob id scilicet, vt cautius fiat. sic Ioannes Andreas *c. ultim. de Eccles. edificand. post Hostiensium c. 1. De ijs que sunt à prelatiis*, ac etiam Abbas in *cap. ult. de Eccles. edificand. num. 7.* vbi dicit, hanc sententiam esse communi consensu receptam. Horum sententiam probabilior existimo: nam in Constitutione Pauli II. *qua incipit Ambitiosa*, inter *extravagantes communes de rebus Eccles. alienand.* præceps constituitur in eos, qui alienauerint extra causas à Iure probatas, vel sine Romani Pontificis consensu: vbi particula disunctiua ponitur, quæ vt vera sit, solum requirit alterius partis veritatem, *lege plurim. q. ff. De Iure Dotum, & ca. in alternatiuis, de Reg. Iur. in 6.*

Quod ad secundum attinet, An scilicet si superior alienauerit, rata & firma sit alienatio? In qua re sunt duæ opiniones, vna affirmantium illam valere in casibus iure permittis, & seruata quoque formula Iuris, vltro etiam sine Pontificis consensu. Sic Iason in *l. En lege, nu. 23. ff. de verbor. oblig. vbi allegat Innocentium*, & alios communi consensu docentes, quando aliquid fit contra iusiurandum interpositum, periculum quidem admitti, sed factum valere, vt colligitur *ex cap. Sicus ex litteris, & cap. De illis, de sponsalib. & cap. 1. De sponsa duorum.* Item testamentum secundum subsistit factum ab eo qui iuravit, se non reuocaturum primum. *Barol. in l. Si quis, in principio. ff. de lega. 3.* Si quis etiam Procuratorem reuocauerit, tamen contra iusiurandum, quo promisit se illum non reuocaturum, valet reuocatio, quamuis ille peritius sit: *in c. ult. de Procuratorib. in 6.* Ad hæc, qui iureiurando promiserit se rem aliquam venditurum, aut locaturum donaturumve Titio, & nihilominus vendiderit, vel locauerit, donaueritve Caio, valet venditio, locatio, vel donatio, si factio sit ea res ad Caium translata, & Titio nondum tradita, *Imol. in ca. Cum contingat, de iureiur.*

Hac in re, vtendum nobis distinctione est. Aut enim loquimur secundum Iura antiqua ante dictam Pauli II. Constitutionem: At tunc cum quaeritur, An valeat alienatio in iudicio, sunt duæ opiniones, vt dictum est, quarum ea quæ negat valere, probabilior est, quoniam inter alia quæ ad formulam in alienatione seruandam Iura postulant, vnum id est, vt res alienetur consulto Pontifice: at in foro conscientiarum, vt etiam superiori quaestione indicauimus, valet alienatio, quod Ius naturale præscribit impleto. Aut loquimur secundum Ius nouum editum à Paulo II. in ea constitutione, *scilicet Ambitiosa, præfata*; & tunc planum est nullius esse momenti alienationem, cum in ea Constitutione dicatur: *Si quis autem contra huius nostra prohibitionis seriem de bonis & rebus eiusdem quicquam donare presumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infensatio nullius omnino sit roboris, vel momenti.* Ita Constitutio. Quærat aliquis, An etiam in foro interiori sit irrita alienatio, cum quis alienat in causis iure permittis in consulto Pontifice, cuius alioqui consilium, & consensus erant requirenda, putans bona fide posse alienare? Respondet Nauarrus, *Commentario citato, num. 17. cuius ipse probat sententiam*, alienationem non esse irritam: quia vt

dixi, quando contractus solummodo caret iuris scripti formula, dummodo contineat, quod ius naturale postulat seruandum, valet in foro conscientie. Si quis etiam querat, An quando Præsul expresse iurauit se non alienaturum sine Pontificis assensu, & tamen alienat bona fide, sui videlicet iurifurandi oblitus, subsistat alienatio in foro conscientie interno? Subsistit, quia in ea seruatum est ius naturale, quamuis non ius scriptum: & præsul, qui sic alienat, & à peritior, & à pœnis in Constitutione superius nominata, interrogatis, liber est. A peritior quidem culpa, quia prolixus immemor iurifurandi alienauit: à pœnis vero, quia in Constitutione dicitur: *Si quis autem quicquam alienare presumpserit*: at is non creditur quicquam ex præsumptione fecisse, qui per ignorantiam, vel opinionem probabilem & iustam aliquid facit.

Decimo quartus, An qui alienat domum, bona fide tamen pensione in perpetuum soluenda, quanta percipi solet quotannis ex eius locatione, peccet prætermittens in ea locatione formulam Iuris Ait Nauarrus *Commentario allato* n. 18. & recte quidem, eum minime peccare, quia solum scripti iuris formulam omittit iure naturali seruato: nam quod atinet ad causas, quas Iura concedunt, illarum vna, hæc in tali alienatione reperitur: vt si conditio & res Ecclesie facta est melior: cum libera sit Ecclesia à cura & difficultate rescindi & muniendi domum, *ut notatur in l. 1. c. 2. de peric. & commodo rei venditæ, & docet Las. in l. 1. n. 13. §. seq. C. de lue emphiteut.*

Vndecimo queritur, An superior possit cedere iure exceptionis Ecclesie conuenienti, aut transigere cum eudenti damno ipsius Ecclesie; Respondeo, cum Panor. in c. primo, de Deposito, minime, quia ius excipiendi quod habet Ecclesia, est aliquod ius, ergo non potest superior eo iure cedere: nam eo ipso quod cedit, alienat ius ad rem: Et hoc locum habet, quando est ius excipiendi in re immobili, aut quæ pro immobili habetur, de qua litigatur. Item Transactio non est nisi de re litigiosa, dubia & incerta: ergo superior transigere nequit, nisi gratia maioris utilitatis: nam qui transigit, lite cedit & causa.

Duodecimo queritur, An superior possit repudiare rem immobilem Ecclesie legatam: Ratio dubitandi est, quia dominium rei legatæ Ecclesie acquiritur, etiam ignoranti. *Cum pater, §. Sordo. ff. de Legatis 2.* Item in simili pupillus non potest repudiare fundum sibi legatum, cum rem suam alienare nequeat. *l. Magis, §. Fundum. ff. de rebus commissis.* Panor. in c. Tua, de ijs que sunt à Prelat. ait hæc questionem esse dubiam. Federicus Senensis *consil. 8.* credit fas esse superiori repudiare, quia non est idem, lucra non capere, quod quaesita perdere: non est idem, non acquirere, quod, acquisita relinquere. *l. Si sponsus, §. Si maritus. ff. de donation. inter virum & uxorem.* Et dominium rei legatæ non acquiritur Ecclesie, donec ipsa consentiat, & ratum habeat. Paulus Castr. in *consil. 11.* negat posse superiorem repudiare legatum, posse tamen donationem. Ratio, inquit, vtriusque est, quia res donata non acquiritur donatario ignoranti, sed volenti: at vero res legata acquiritur ignoranti legatum, quamuis cum rescierit, possit repudiare. Ac proinde in legato sufficit solum testatoris factum: *ut colligitur ex l. Magis, & l. Cum pater, supr. cit.* Angelus, & Auctor Rosellæ hoc quoque refutant, eo quod res donata ecclesie sub modo, statim sit ipsius Ecclesie: nec reuocatur non seruato modo, nisi hoc in contractu fuerit expresse: ergo tam in re donata, quam legata, dominium statim acquiritur ecclesie ignoranti. Et hæc est probabilior opinio.

Decimotertio queritur, An præsul qui iurauit non se alienaturum res Ecclesie in consilio Pontifice, possit nihilominus alienare res modicas? Respondeo, cum *Ab. in c. vi. de Eccl. adst. n. 9.* posse: idque probat ille *ex c. Terrulas 12. q. 11.* vbi episcopo facultas conceditur alienandi res minimas etiam sine consensu & consilio fratrum. Non enim iurandum tam arcte & anguste interpretari debemus, vt ad res etiam minimas trahatur.

Decimoquarto queritur, An Legatus à Latere, facultatem concedere queat alienandi contra iurandum? Negat Panor. *ibi. n. 10. locutus Speculatorem*, posse: nihil enim iuris & potestatis habet in his, quæ Romanus Pontifex sibi vni reseruauit: *ut deducitur ex c. Quod translationem, de officio Legati.* hoc autem solummodo locum habet in eo qui iurauit non se alienaturum citra Romani Pontificis consensum: non in eo, qui iurauit non se alienaturum citra consensum alicuius ipso Papa inferioris Antistitis: Nam cum Legatus à Latere in prouincia sibi demandata ordinariam habeat potestatem, potest id concedere, si quidem iurandum non est Præsuli factum tanquam priuatæ personæ, sed vt publico officio ratione dignitatis fungenti.

Decimoquinto queritur, An tempore tantæ necessitatis, vt Romani Pontificis haberi nequeat consensus, possit Episcopus alienare, tamen iurauit se non alienaturum, nisi eo consentiente? Potest alienare: Sic enim tradit Panor. *ibi. n. 8.* probans argumento *sumpto ex l. Tutor, in Repertorio. ff. De administrat. & pericu. tutorum.* Vbi habetur, causa necessitatis potest tutorem inuentario minime confecto administrare pupilli bona. Pari ratione, inquit, possent alienari bona Ecclesie, formula Iuris minime seruata, si tanta necessitas vrgeat, quæ temporis moram non patiat.

Decimosexto queritur, An qui iurauit non se alienaturum res Ecclesie, vel non daturum pignori, nihilominus possit fructus prædiorum, vel possessionum vendere, vel locare ad decem, vel viginti annos? Glossa cum alijs in *leg. pen. §. Instituto. de lega. 2. iuxta Panor. in c. prædicto*, censet eum, qui prohibetur rem alienare, tuto posse locare fructus eius etiam in centum annos. Cuius opinionem rejicit Glossa communi consensu recepta in *Clem. 1. de rebus Ecclesie non alien.* Panor. *ibi.* respondet hunc in modum: Qui vendere prohibetur, potest pignori dare. Item qui prohibetur, emere in certo loco, potest nihilominus pignus accipere. Qui vero prohibetur rem alienare, potest ad modicum tempus fructus locare, non tamen ad longum, *ut habetur in Clem. 1. de rebus Ecclesie non alienan.* Profecto si, remoto iure Canonico de rebus ecclesiasticis non alienandis, loquamur de alijs rebus non eo ipso quo quis rem immobilem alienare prohibetur, illius fructus ad breue, vel longum tempus locare prohibetur: quoniam locatione rei domini ad conductorem non transit & alienatio proprie sumpta est actus quo transferitur domini rei.

Decimoseptimo queritur, An iurandum simpliciter adhibitum, de rebus Ecclesie non alienandis, ad alienationes illicitas tantummodo trahatur? Respondeo, cum Panor. in *dicto ca. vlt. de Ecclesie adifican. n. 3.* ad eas tantummodo iurandum esse trahendum. Vnde Superior, qui hac ratione iurauit, poterit nihilominus alienare necessitatis causa, & utilitatis, vt iura ipsa concedunt, eo quod iurandum in materia iuris interpositum, restringitur ad ipsius iuris terminos: nam pari ratione Episcopus, qui iurauit se in Ecclesia sua perpetuo commoraturum, potest nihilominus abesse, si id Ecclesie necessitas, vel utilitas postulat.

CAP. II.

De eadem re alia questiones sol- uuntur.

A Nimaduertendum est, Paulum II. edidisse Constitutionem, qua habetur inter Extraneas communes, de reb. Ecclesie non alienand. vbi primum prohibet res ecclesiarum alienari, & deinde tam in eos, qui alienata bona recipiunt, quam in eos, qui alienant, pœnas constituit. Constitutio sic habet: *Ambitiosa cupiditati illorum precipue qui diuinis & humanis affectati, damnatione postposita: immobilia, & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quib. ecclesia Monasteria, & pia loca reguntur, illustrantur, & eorum ministri sibi*